

ถอดบทเรียนการประชุมวิชาการประจำปี HA National Forum ครั้งที่ 21

เรื่อง "Hospital Disaster Management"

วันพฤหัสบดีที่ 18 มีนาคม 2564 เวลา 9.00 - 10.30 น.

การถ่ายทอดสดด้วยสัญญาณภาพ/เสียง ผ่านระบบ online network

วิทยากร

รศ. นพ.ธีระ กลลดาเรืองไกร

ผู้อำนวยการศูนย์การแพทย์กาญจนาภิเษก

คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล

ในอดีต หลาย ๆ องค์กรยังไม่ให้ความสำคัญ กับเรื่องการบริหารจัดการภัยพิบัติ จะมีแผนดำเนินการ ต่อเมื่อ มีเหตุการณ์เกิดขึ้น เช่น น้ำท่วมใหญ่ ซึ่งในปัจจุบัน ได้เกิดเหตุการณ์ที่นับเป็นภัยพิบัติใหญ่ทั่วโลก นั่น คือ โรคระบาดโคโรนาไวรัส การบริหารจัดการในครั้งนี้ นับเป็นเรื่องใหม่ที่ทุกคนไม่คาดคิด จึงเกิดการเรียนรู้ และพัฒนาแนวปฏิบัติควบคู่กันไป

การทำแผนรับมือภัยพิบัตินั้น ประเด็นที่ควรดำเนินการคือ ต้องรู้ก่อนว่าอะไรคือภัยพิบัติ หรือวิกฤตที่ เกิดขึ้น ผู้บริหารระดับสูงต้องแจ้งให้ ผู้บริหารและบุคลากรทราบถึงความร้ายแรงของภัยพิบัติ หรือวิกฤตนั้น ๆ แนวทางที่ต้องการให้ทุกคน ทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องร่วมมือกันดำเนินการโดยสามารถแบ่งระดับเหตุการณ์ วิกฤตเป็น 3 ส่วน คือ วิกฤตระดับองค์กร (น้ำท่วม จลาจล ไฟไหม้ แผ่นดินไหว) วิกฤตระดับหน่วยงาน (ไฟไหม้ ไฟดับ คอมพิวเตอร์ล่ม) และวิกฤต ส่วนบุคคล (โดนขโมย ของหาย อุบัติเหตุ)

สิ่งแรกที่บุคลากรในองค์กรต้องสนใจ และให้ความสำคัญคือ แผนฉุกเฉินขององค์กรมีอะไรบ้าง ซึ่ง แบ่งเป็น 2 ส่วน คือ แผนที่ต้องดำเนินการเร่งด่วนในขณะนี้ (Incident management plan- IMP) และแผน ที่จะดำเนินการต่อเนื่อง (Business continuity management plan – BCP) โดยการดำเนินการจัดทำแผน เริ่มจาก มองว่า อะไรคือสิ่งคุกคามที่องค์กรหรือหน่วยงานกลัว ไฟไหม้ น้ำท่วม จลาจล โรคระบาด คอมพิวเตอร์ล่ม แผ่นดินไหว จากนั้นพิจารณาความรุนแรงในแต่ละสถานการณ์ อาทิ บริเวณพื้นที่ระดับความ กว้างของผลกระทบ (แคบ กว้าง) ระยะเวลา (สั้น ยาว)

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบความแตกต่างของแผน IMP และ BCP จากเหตุการณ์ต่าง ๆ

เหตุการณ์	การดำเนินการ	
	แผน Incident management plan : IMP	แผน Business continuity management plan : BCP
เหตุไฟไหม้	ให้เวลาบริหารจัดการดับเพลิง 3 นาที โดยทีมกู้ภัย และทีมเคลื่อนย้ายผู้ป่วย	แผนการย้ายผู้ป่วยกลับหอผู้ป่วย หลังจากดับเพลิงได้แล้วในวันรุ่งขึ้น
คอมพิวเตอร์ชอร์ต และดับไป	แก้ไขคอมพิวเตอร์	การจัดการระบบเวชระเบียน เพราะไม่สามารถเรียกดูข้อมูลได้หลังจากนี้ อีก 6 ชม.
น้ำป่าไหลหลาก	การเคลื่อนย้ายสิ่งของขณะนั้น	ต้องตรวจสอบความเสียหายและซ่อมบำรุงระบบไฟฟ้าใต้ดิน หลังจากเหตุการณ์คลี่คลาย
แผ่นดินไหวที่ เชียงใหม่	ตรวจสอบอุบัติเหตุ ผู้ได้รับบาดเจ็บ	ตรวจสอบรอยร้าวที่ตัวอาคาร ความเสี่ยงในการใช้งานบนอาคาร

จากตารางที่ 1 จะเห็นได้ว่าทั้ง 2 แผน IMP และ BCP ควรดำเนินการวางแผนควบคู่กันไปรองรับทุกสถานการณ์ตั้งแต่เกิดเหตุ จนคลี่คลาย การดำเนินการจะเป็น work flow ของ 2 ทีม IMP และ BCP ที่ชัดเจน

การบริหารความต่อเนื่องทางธุรกิจ (Business Continuity Management – BCM) นั้น เพื่อให้ผู้ป่วย บุคลากร สิ่งแวดล้อม และองค์กร ปลอดภัย การทำ BCM ไม่ใช่การดำเนินธุรกิจในภาวะปกติ ไม่ใช่การทำประกันภัย และไม่สามารถป้องกันความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้นได้ครบทั้งหมด แต่เป็นกลยุทธ์ที่ทำให้องค์กรอยู่รอดปลอดภัยจากภัยคุกคาม และลดผลกระทบเพื่อป้องกันความเสียหายจากเหตุการณ์ต่าง ๆ ให้ได้มากที่สุด จะเห็นได้ว่า BCM นั้น จะมีการดำเนินการทำแผน 2 ส่วน คือ เมื่อการจัดทำแผน IMP จบลง หรือเหตุการณ์คลี่คลายแล้ว แต่แผน BCM ยังคงเป็นแผนดำเนินการต่อเนื่องหลังจากเหตุการณ์คลี่คลาย เพื่อให้บุคลากรในองค์กรเกิดความมั่นใจ ปลอดภัยจากผลกระทบและความเสียหายที่ตามมาจากเหตุการณ์นั้น ๆ

แนวคิดของ BCM คือ ขณะที่ทุกคนทำงาน แล้วมีเหตุการณ์วิกฤตเกิดขึ้น การมีแผน BCM จะช่วยให้องค์กรยังคงดำเนินงานต่าง ๆ ได้ แต่อาจลดระดับการทำงานลง 50% หรือ 30% ตามสถานการณ์ขณะนั้น เช่น ในโรงพยาบาล ช่วงการระบาดของโควิด19 ลดการบริการผู้ป่วยนอกที่ walk in และ รับเฉพาะผู้ป่วยฉุกเฉินเท่านั้น ซึ่งมีกรอบระยะเวลาเป็นตัวกำหนด เช่น การกลับมาดำเนินการเหมือนเดิมในระยะเวลาที่กำหนด (Recovery Time Objective - RTO) กรอบเวลาสูงสุดที่ยอมรับได้ในการดำเนินการตามแผน BCM

ที่มีการหยุดชะงัก (Maximum Tolerable Period of Disruption - MTPoD) ระดับต่ำสุดที่ยอมรับได้ในการฟื้นกลับมา (Minimum Acceptable Level – MAL)

การทำ BCM Roadmap นั้นมีความสำคัญมาก โดย BCM เกี่ยวข้องกับ HA คือ ในส่วนของภาพรวมการบริหารองค์กร ต้องมีการวางแผนกลยุทธ์ (I-2) และตอนที่ II ระบบงานสำคัญของโรงพยาบาล ตั้งแต่การบริหารความเสี่ยง ความปลอดภัย คุณภาพ สิ่งแวดล้อมในการดูแลผู้ป่วย การป้องกันและควบคุมการติดเชื้อ ระบบเวชระเบียน และระบบการจัดการด้านยา ทีมที่ดำเนินการจัดทำ BCM Roadmap ต้องให้ความสำคัญ 3 ส่วน คือ

1. ต้องรู้จักบริบทขององค์กร วิเคราะห์ผลกระทบต่อการให้บริการ (Business impact analysis – BIA) และมีการประเมินความเสี่ยง โดยการทำ BIA ต้องรู้ว่า การที่จะทำ BCM นั้น มีงานอะไรบ้างที่เป็นความเสี่ยงขณะนั้น งานอะไรที่ต้องสร้างความต่อเนื่อง ต้องกอบกู้ หรือฟื้นฟู เมื่อไรที่ต้องเริ่มงานนั้น ระยะเวลาสูงสุดที่งานหยุดชะงักได้ (MTPoD) ระยะเวลาเป้าหมายในการฟื้นฟูงาน (RTO) ระยะเวลาที่งานต้องฟื้นคืนสภาพ (MAL) สถานที่ที่จะไปรวมตัวกันทำงานนั้น และมีวิธีการ ขั้นตอนดำเนินการอย่างละเอียดเพื่อสร้างความต่อเนื่อง สุดท้ายต้องมีผู้รับผิดชอบชัดเจน

2. จัดทำกลยุทธ์เพื่อบริหารทรัพยากรด้านต่าง ๆ คน อาคารสถานที่ เทคโนโลยี ข้อมูลสารสนเทศ อุปกรณ์เครื่องมือ และผู้ที่เกี่ยวข้องหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ตัวอย่างเช่น โรงพยาบาล ต้องการระบบ IT สาธารณูปโภคต่าง ๆ โดยในแต่ละหน่วยงานความต้องการอาจต่างกัน ทางทีมวางแผน ต้องจำแนกความต้องการออกมาให้ชัดเจน โดยวิเคราะห์จาก BIA โดยลำดับการเขียนแผนให้ดูจากหน่วยงานที่เป็นหัวใจหลักสำคัญขององค์กร คือ Phase1 ICU จากนั้นค่อยเขียนแผน Phase2 OR OPD IPD โดยวางแผนหน่วยงานสนับสนุนควบคู่กันไป เพราะเป็นหน่วยงานที่เชื่อมโยงกับหน่วยบริการทั้งหมด

3. จัดทำแผนดำเนินการ IMP และ BCP

ตัวอย่างการเขียนแผน IMP และ BCP (ภาพที่ 1) กรณีศึกษาไฟไหม้ เหตุเกิดวันจันทร์เวลา 9.00 น. แบ่งช่วงเวลาที่ทนรอได้ 3 ช่วง 5 นาที 15 นาที และ 1 ชั่วโมง โดยมีขั้นตอนที่กลุ่มลูกค้าเข้ารับบริการ ตั้งแต่ก่อนบริการ ระหว่างบริการ หลังบริการ โดยทุกช่วงเวลา ทุกกระบวนการต้องมีการจัดทำแผน จัดการทรัพยากรต่าง ๆ ดังนี้

1. People กำหนดจำนวนพยาบาล แพทย์ เหวเปิล
2. Place การเคลื่อนย้ายผู้ป่วย
3. Technology เครื่องมือที่จำเป็น
4. Information ข้อมูลผู้ป่วย
5. Supplier ยาฉีดยา น้ำเกลือ อาหาร

6. Stakeholder ผู้ที่ต้องแจ้งญาติผู้ป่วย
7. Financial เงินหรือค่าใช้จ่ายที่ต้องใช้

โดยหลักในการเขียนแผนให้จัดทำเป็น work flow 1 แผ่น (ภาพที่ 2) ให้เห็นกระบวนการขั้นตอนที่สามารถปฏิบัติตามได้ทันทีเมื่อเกิดสถานการณ์ฉุกเฉิน รวมถึงการจัดทำ check list (ภาพที่ 3) เพื่อตรวจสอบข้อมูลหรือทรัพยากรสำคัญ และพร้อมรายงานต่อผู้บริหาร

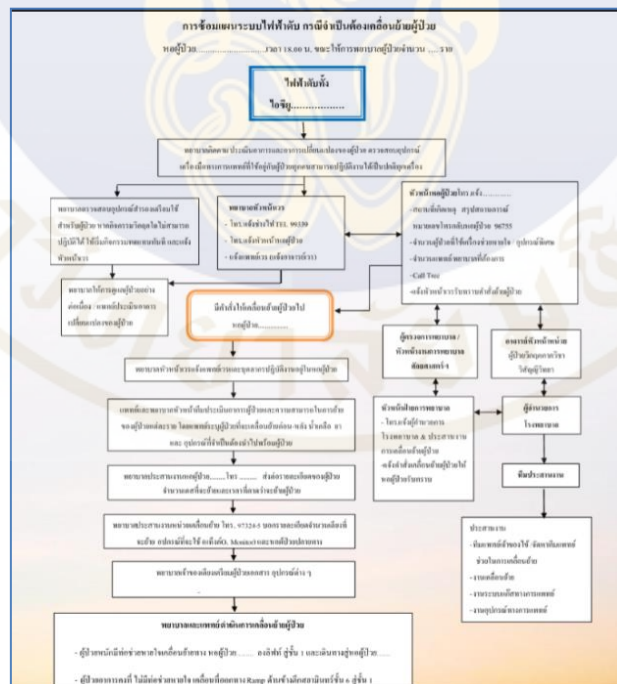
Enhancing **TRUST** in **Healthcare**

21st HA Forum

แผนรองรับสถานการณ์ฉุกเฉินและพัฒนาระบบบริหารความต่อเนื่องทางธุรกิจ IMP/BCP : ไฟไหม้

กลุ่มลูกค้า/กลุ่มผู้ขอรับบริการ	เหตุเกิดเวลา 09.00 น. (วันจันทร์-วันศุกร์)		
	ช่วงเวลาที่ทนได้	ช่วงเวลาที่ทนได้	ช่วงเวลาที่ทนได้
	5 นาที	15 นาที	1 ชั่วโมง
1. ก่อนรับบริการ	J1	K1	L1
2. ระหว่างรับบริการ	J2	K2	L2
3. หลังรับบริการ	J3	K3	L3

ภาพที่ 1 แผนรองรับสถานการณ์ฉุกเฉิน IMP/BCP กรณีศึกษาไฟไหม้

ภาพที่ 2 ตัวอย่าง work flow การซ้อมแผนระบบไฟฟ้าดับ เมื่อต้องมีการเคลื่อนย้ายผู้ป่วย

มหาวิทยาลัยมหิดล
คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล

งานจัดการความรู้ คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล มหาวิทยาลัยมหิดล

The Faculty of Medicine Siriraj Hospital Knowledge Management

Link - Share - Learn

ตัวอย่างเอกสาร Checklistwar room สำหรับผู้บริหารสูงสุดขององค์กร

ตัวอย่างที่ 1 เอกสาร checklistwar room สำหรับ CEO ผู้บริหารสูงสุดขององค์กร

1. องค์ประกอบของผู้เข้าร่วมประชุม (Chiefwar room)

	Name/contact(1)	Name/contact(2)	Name/contact(3)
COO (Chief of Operation)			
CFO (Chief of Financial Operation)			
CIO (Chief of IT Operation)			

2. สถานการณ์ที่เกิดขึ้น

สถานการณ์เกิด.....

	ทั้งองค์กร	บางส่วน <50%	เฉพาะที่ <25%
ขอบเขตพื้นที่			
	น้อยกว่า 1 วัน	มากกว่า 1 วัน แต่ไม่เกินกว่า 1 สัปดาห์	มากกว่า 1 สัปดาห์
ระยะเวลาที่กระทบ			

3. การประเมินของหน่วยงาน

หน่วยงานที่กระทบ	กระทบบุคลากร	กระทบสถานที่	กระทบกระบวนการทำงาน
1.			
2.			

4. แผนที่จะนำมาใช้

หน่วยงานที่กระทบ	แผนจัดการบุคลากร		แผนจัดการสถานที่		ระบบสนับสนุน
	บุคลากรหลัก	สำรอง	สถานที่หลัก	สำรอง	
1.					

ภาพที่ 3 ตัวอย่าง Check list สำคัญ ในการรายงานสถานการณ์กับผู้บริหาร

จะเห็นได้ว่าการบริหารความต่อเนื่องทางธุรกิจ หรือ BCM มีความสำคัญกับทุกองค์กร ไม่ว่าจะขนาดใหญ่หรือเล็ก BCM เป็นกลยุทธ์หนึ่งที่ช่วยทำให้องค์กรอยู่รอดปลอดภัยจากภัยคุกคาม ป้องกันความเสียหาย และลดผลกระทบจากเหตุการณ์ฉุกเฉิน หรือวิกฤตต่าง ๆ โดยมีแผนดำเนินการ 2 ส่วนสำคัญคือ แผนจัดการเหตุการณ์ฉุกเฉิน หรือ IMP และแผนความต่อเนื่องทางธุรกิจ หรือ BCP เมื่อองค์กรมีการจัดทำแผน และสื่อสารให้บุคลากรทราบแนวทางปฏิบัติชัดเจน เชื่อว่าองค์กรนั้น ๆ จะสามารถบริหารจัดการเมื่อเกิดเหตุการณ์ฉุกเฉิน หรือภาวะวิกฤตได้อย่างมีประสิทธิภาพ

วิทยากร

รศ. นพ.ธีระ กลลดาเรืองไกร
ผู้อำนวยการศูนย์การแพทย์กาญจนาภิเษก
คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล

ผู้บันทึกบทเรียน

นางสาวปารวี สยัดพานิช

ผู้ตรวจทานบทเรียน

นายเอกกนก   พนาดำรง

Siriraj KM

Link – Share – Learn

งานจัดการความรู้ คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล มหาวิทยาลัยมหิดล
 ตึกอำนวยการ ชั้น 1 เลขที่ 2 ถนนวังหลัง แขวงศิริราช เขตบางกอกน้อย กรุงเทพฯ 10700
 โทร. 0 2419 9009 หรือ 0 2419 9750

Email : sirirajkm@gmail.com

@Sirirajkm